

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում
Արվեստի և սպորտի

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Ա. Ա. Բարսեղյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 3

«12» սեպտեմբեր 2023 թ.

ԱՍ/բ-051 ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ և ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ - Ոչ մասնագիտական բոլոր մասնագիտությունների
համար

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ - Ոչ մասնագիտական բոլոր կրթական ծրագրերի համար

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ Արվեստի և սպորտի

/ամբիոնի լրիվ անվանումը

Ուսուցման ձևը՝ առկա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ առկա

Դասախոս(ներ)՝ Մ.Ս. Վիրաբյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե/ներ՝ mart.vir@mail.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	4
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	6
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	6
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	7
8.	Դասավանդման մեթոդներ.....	9
9.	Ուսումնառության մեթոդները	9
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	10
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....	11
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ.....	12
12.1.	Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	14
12.2.	Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	16
12.3.	Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	17
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում.....	18
14.	Գնահատում.....	19
14.1.	Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.....	19
14.2.	Հարցաշար.....	20
14.3.	Գնահատման չափանիշներ.....	21
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ.....	22

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Քաղաքացիական պաշտպանություն և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր» դասընթացը կարևորվում է *բնակչության պաշտպանության* բնագավառում, մեծ դեր ունի ապագա մանկավարժների գիտելիքների շրջանակի ընդլայնման գործում, թույլ կտա նրանց իմաստավորել արտակարգ իրավիճակներում պաշտպանվելու միջոցառումները, ընդգրկված է ուսումնական պլանի «Հատուկ դասընթաց» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

Դասընթացի նպատակը

ուսանողներին ծանոթացնել քաղաքապաշտպանության համակարգին և հիմնական խնդիրներին, ինչպես նաև, արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոններին և բնակչության պաշտպանության հիմնահարցերին:

1. Դասընթացի խնդիրներն են

1. Բնակչության պաշտպանությունը տարերային աղետների և հարձակման ժամանակակից միջոցների վնասման գործոններից

2. օբյեկտի աշխատանքի կայունության բարձրացումը խաղաղ և պատերազմական պայմաններում

3. կատարել փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներ, վթարների, տարերային աղետների և թշնամու հարձակման հետևանքները վերացնելու համար

4. կազմակերպել կառավարման մարմիններ, կազմակերպությունների, ԱԻ և ՔՊ ուժերի պատրաստումը և բնակչության ուսուցումը:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/. «ՔՊ և ԱԻ» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների դպրոցում ձեռք բերված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների առկայությունը

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

կոմպետենցիաները.

«ՔՊ և ԱԻ հիմնահարցեր» դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.

ԳԻՏԵՆԱԿԱՆ

1. Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը, բնութագրիրը, կանխարգելման միջոցները, ինչպես նաև բնական, էկոլոգիական, տեխնածին աղետներից պաշտպանվելու միջոցառումները
2. Զանգվածային ոչնչացման զենքերի տեսակները, դրանց կիրառման ժամանակ առաջացած հետևանքների, պայքարի և կանխարգելիչ խնդիրները
3. Բնակչության պաշտպանության միջոցները արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ
4. Ռիսկի գործոնները արտակարգ իրավիճակներում, ճգնաժամային կառավարման մի շարք հարցերի մասին գաղափար

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

1. Դիմակայել բնական , էկոլոգիական, տեխնածին աղետներին
2. Միջուկային, քիմիական, կենսաբանական զենքերից պաշտպանվել ապաստարաններում, հակաճազայթային թաքստոցներում
3. Ցուցաբերել առաջին բուժօգնություն տուժածներին
4. Աշխատել փրկարարական ջոկատներում:

ՏԻՐԱՊԵՏԻՎ

1. Բնակչության պաշտպանությունը անհատական և կելեկտիվ միջոցներով
2. Հակազգազից օգտվելու կանոններին
3. Շնչառական օրգանների պաշտպանության պարզագույն միջոցներին
4. Մարդասիրական օգնության կազմակերպմանը արտակարգ իրավիճակներում

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)`

1. վերլուծելու և համեմատելու ունակություն
2. կազմակերպելու և պլանավորելու կարողություն
3. հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ
4. մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ

Դասընթացի ուսուցման գործընթացը ուղղված է հետևյալ ընդհանրական միջանձնային կոմպետենցիաների (այսուհետ՝ ՄՁԿ) ձևավորմանը

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

1. քննադատական վերլուծություն և ինքնաքննադատման ունակություն
2. թիմային աշխատանք
3. միջանձնային ունակություններ
4. միջառարկայական թիմում աշխատելու ունակություն
5. բարոյական արժեքներ

Դասընթացի ուսուցման գործընթացը ուղղված է հետևյալ ընդհանրական համակարգային կոմպետենցիաների (այսուհետև ՀԳԿ) ձևավորմանը

1. գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն
2. հետազոտություններ կատարելու ունակություններ
3. սովորելու ունակություն
4. նոր գաղափարներ առաջ քաշելու ունակություն
5. այլ երկրների մշակույթների և սովորությունների իմացություն
6. ինքնուրույն աշխատելու ունակություն
7. հաջողության ձգտում

4.4. Դասընթացի ուսուցման գործընթացը ուղղված է հետևյալ առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաների (այսուհետև ԱԿ) ձևավորմանը

ԱԿ1 դրսևորել մասնագիտության պատմության և հիմունքների իմացություն,

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ12 ունակ լինեն ուրույն, թեկուզ և փոքր ներդրում կատարելու տվյալ առարկայական ոլորտում,

ԱԿ13 ցուցաբերեն ինքնուրույնություն և ստեղծագործական մոտեցում տվյալ առարկայական ոլորտում գործունեություն ծավալելիս,

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«ԲՊ և ԱԻ հիմնահարցեր» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել դպրոցում, բնակչության շրջանում, մասնագիտական գործունեության և աշակերտների դաստիարակության ընթացքում,

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	2 կրեդիտ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	10	
Գործնական աշխատանք	14	
Սեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	32	
Ընդամենը	60	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստ	ստ

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴ .

- Դասախոսություն
- Գործնական աշխատանքներ
 - Ինքնուրույն աշխատանք
 - Ռեֆերատ
 - Կլոր սեղան
 - Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն
 - Աշխատանքային տետր
 - Ջեկույց

8. Դասավանդման մեթոդներն են⁵ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, պատմել

9. Ուսումնառության մեթոդներն են⁶ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, վեբինի դիագրամ, ռեֆերատների քննարկում

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁵ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁷.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:	2		2		4
2.	<i>Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները: Տեխնածին աղետ բնակչության պաշտպանութ յան հրատապ միջոցները:</i>	2		2		4
3.	Զանգվածային ոչնչացման գեների տեսակները, բնութա- գիրը և բնակչության պաշտպանությունը նրանից:	2		2		4
4.	Բնակչության պաշտպա նության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ: Բնակչության պաշտպա նության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ:	2		2		4
5.	Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրա նպատակները և խնդիրները: Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները:	2		2		4
6.	Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագիր:			2		6
7.	Փրկարար աշխատանքի կազմակերպումը ԱԻ և պատերազմի ժամանակ:			2		6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		10		14		32

⁷ Նման է օրացուցային պլանին

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		

№	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակման տարի
Պարտադիր գրականություն		
1	Հ. Մ. Գրիգորյան-«Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցեր», Երևան	2014 թ.
2	Ալավերդյան Ռ., Սարաֆյան Կ., «Ջրի եղներ», Երևան	2000 թ.
3	Ասրյան Հ., Մամիկոնյան Յու., Մաթևոսյան Հ., Սարաֆյան Կ., «Ձեռնարկ ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարելակերպի կանոնների մասին», Երևան	2001 թ.
4	Բալասանյան Ս., «Սեյսմիկ պաշտպանությունը և նրա կազմակերպումը», Գյումրի, Էլդորադո,	2002 թ.
5	Մաթևոսյան Հ., Սարաֆյան Կ. և ուրիշներ «Ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարվելակերպի կանոնների մասին», Ձեռնարկ, Երևան	2001 թ.
6	Հովհաննիսյան Ս., «Աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթություն», Երևան, Փրինթինֆո	2011 թ.
7	Հարությունյան Ս., Արտակարգ իրավիճակների և քաղպաշտպանության հիմունք եր, Երևան, Տնտեսագետ	2003 թ.
Լրացուցիչ գրականություն		
8	Հայաստանի Հանրապետության օրենքը «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին»	1998 թ. 2-րդ դեկտեմբերի
9	Հայաստանի Հանրապետության օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին»,	2002 թ. 5-րդ մարտի
10	ՀՀ օրենք «Տեղական ինքնակառավարման մասին», Երևան, Նորք-ֆիրմա ՍՊԸ	1996 թ.
11	ՀՀ օրենքը «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին», Երևան	2007 թ.

12	ՀՀ օրենքը «ԱԻ-ում բնակչության պաշտպանության մասին»	1998 թ.
13	ՀՀ օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին»	2002 թ.
Էլեկտրոնա ին աղբյուրներ		
14	http://publishing.yasu.am/files/AI_ev_QP_himnahartser.pdf	2017 թ.
15	http://www.mes.am/files/docs/1436.pdf	2015 թ.
16	http://www.mes.am/files/docs/1477.pdf	2016 թ.
Մեթոդական ձեռնարկներ, երաշխավորագրեր, այլ		
17	Ալավերդյան Ռ., « Հայաստանի Հանրապետությունում հնարավոր արտակարգ իրավիճակները: ՀՀ արտակարգ իրա վիճակների վարչություն կադրերի վերապատրաստման ինստիտուտ», Մեթոդական մշակումներ, Երևան	1998 թ.

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁸
1.	Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:	Տարերային աղետների ծագումը, հետևանքները, վտանգավոր օբյեկտները, ատոմային էլեկտրոկայան, քիմիական օբյեկտներ, ջրամբարներ, արտակարգ իրավիճակներ և առաջացումը, դասակարգումը: Տեխնածին, բնածին, էկոլոգիական, կենսաբանական, սեցիալական, ազգային, գլոբալ ԱԲ:	2	ՊԳ 1,3,5
2.	Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները Տեխնածին աղետներ բնակչության պաշտպանության հրատապ միջոցները:	Տարերային աղետների բնութագիրը, երկրաշարժ, հետրանքները և բնակչության պաշտպանությունը: Սողանքները, հետևանքները առաջացման պատճառները և պայքարը սեղանքների դեմ: Փլուզումներ, ջրհեղեղներ, սելավներ և պայքարը: Փոթորիներ, կարկուտ, երաշտ. հրդեհներ առաջացման պատճառները և պաշտպանությունը:	2	ՊԳ 4,6,7
3.	Զանգվածային շնչացման զենքի տեսակները, բնութագիրը բնակչության պաշտպանությունը նրանց:	Միջուկային զենք, առաձևահատկությունները, ախտահարման օջախ, ավերվածության գոտի: Սուր ճառագայթային հիվանդություն, ախտահարում: Քիմիական զենք, ախտահարման օջախ: Քիմիական իրադրության գնահատում: Բնակչության պաշտպանությունը թունավոր նյութերից: Կենսաբանական զենք, կիրառման միջոցները բնակչության պաշտպանությունը:	2	ՊԳ3

⁸ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ	Անհատական պաշտպանական միջոցներ, կոլեկտիվ պաշտպանական միջոցներ: Հակագազից օգտվելուը կանոնները, շնչառական օրգանների պաշտպանության պարզագույն միջոցներ: Մաշկի պաշտպանության միջոցներ: Բժշկական անհատական պաշտպանական միջոցներ: Ապաստարաններ, հակառադիացիոն թաքստոցներ: Բնակչության տարհանման սկզբունքներ:	2	ՊԳ 2,3,7
5.	Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրա նպատակները և խնդիրները: Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները:	ՔՊ կազմակերպումը պլանների կազմումը: Բնակչության նախազգուշացման համակարգերը, խնդիրները և ֆունկցիաները: ՔՊ ծառայությունների կազմավորումների կառուցվածքը, ՔՊ կազմավորումները: ՔՊ բժշկական ծառայության կազմակերպման սկզբունքները և խնդիրները: Առաջին բուժօգնություն և նրա կազմակերպումը:	2	ՊԳ 1,3,6,7

1.1. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ⁹
1.	Արտակարգ	Ծանոթացնել տարերային աղետների ծագման,	2	Բաավոր հարցումն	ՊԳ1,3,6

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	<p>իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:</p> <p>Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:</p>	<p>հետևանքների, վտանգավոր օբյեկտների, ատոմային էլեկտրոկայանի, քիմիական օբյեկտների, ջրամբարների, արտակարգ իրավիճակներին:</p>			
2.	<p>Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները: Տեխնաձին աղետներ բնակչության պաշտպանության հրատապ միջոցները</p>	<p>Ծանոթացնել տարրերային, բական և տեխնաձին աղետներին՝ արտակարգ իրավիճակների հետ:</p>	2	<p>Հանձնարարությունների քննարկում, ռեֆերատների ներկայացում</p>	ՊԳ 4,6,7
3.	<p>Զանգվածային ոչնչացման զենքի տեսակները, բնութագիրը և բնակչության պաշտպանությունը նրանից:</p>	<p>Ծանոթացնել միջուկային, քիմիական և կենսաբանական զենքերի հետ և քաղաքացիների պաշտպանությունը դրանցից:</p>	2	<p>, ռեֆերատների ներկայացում</p>	ՊԳ 3
4.	<p>Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ:</p>	<p>Ծանոթացնել անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանական միջոցներին (ապաստարաններ, թաքստոցներ):</p>	2	<p>Հանձնարարությունների քննարկում</p>	ՊԳ 4,6,7

5.	Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրան պատակները և խնդիրները: Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները:	Ծանոթացնել քաղաքացիական պաշտպանության պլանի կազմմանը	2	Հանձնարարությունների քննարկում, ռեֆերատների ներկայացում	ՊԳ1, 2,5,6, 4 ԼԳ3
6.	Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագիր:	Ծանոթացնել անվտանգությանը սպառնացող հիմնական գործոններին:	2	Հանձնարարությունների քննարկում, թեստային աշխատանք	ՊԳ1, 2,5,6, 4 ԼԳ 6
7.	Փրկարար աշխատանքի կազմակերպումը ԱԻ և պատերազմի ժամանակ:	Ծանոթացնել փրկարարական աշխատանքների կազմակերպմանը ԱԻ և պատերազմանակն գործողությունների ժամանակ:	2	Հանձնարարությունների քննարկում, ռեֆերատների ներկայացում	ՊԳ1, 2,5,6, 4

1.2. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.					

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

2.					
----	--	--	--	--	--

1.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Երկրաշարժ	Երկրաշարժերի առաջացումը, մագնիստուդր, մեծությունները, առավել ավերիչ երկրաշարժեր: Երկրաշարժներն ըստ առաջացման բնույթի և կանխատեսելիության: Երկրաշարժից պաշտպանվելու կանոնները	ռեֆերատ		փոխզնահատում	ՊԳ1, 4,
2.	Ջրհեղեղներ, սելավներ, սողանքներ	Տեղեկություններ ջրհեղեղների, սելավների, սողանքների մասին, տեսակները, ամենամեծ ջրհեղեղը, տևողությունը և պաշտպանվելու կանոնները	զեկուցում		հարցում	ՊԳ1,
3.	Միջուկային և քիմիական զենք	Պայթյունների տեսակները: Հարվածային ալիք, տեղանքի ռադիոակտիվ աղտոտում, սեյսմապայթյունային ալիքներ: Քիմիական զենքի տեսակները և ազդեցությունները	ռեֆերատ		զեկուցում	

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը ԱԻ և պատերազմի ժամանակ	Հիմնական հասկացությունները, աղետի գոտի, տարհանում, պատասպարում, փրկարար ուժեր, պաշտպանության կանխարգելիչ միջոցները	զեկուցում		հարցում	ԼԳ9
5.	Բնակչության պաշտպանության սկզբունքները և ձևերը	Առողջության պահպանում, պաշտպանության հանրայնացումը և հետևանքների նվազեցումը: տարահանումը, պատասպարումը և անհատական պաշտպանությունը	ռեֆերատ		քննարկում	ԼԳ9

2. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան հատուկ կահավորմամբ
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Մարքեր, սարքավորումներ	Համակարգիչ
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

3. Գնահատում

1. Իրավիճակային գնահատում
2. Փոխադարձ գնահատում
3. Ինքնագնահատում
4. Սխեմաների կազմում
5. Ռեֆերատների քննարկում

3.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է **ստուգաքոյով**:

3.2. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

Ընդգրկված թեմաները

1. Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:
2. Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները: Տեխնաձին աղետներ բնակչության պաշտպանութ յան հրատապ միջոցները:

Առաջին ընթացիկ ստուգում Հարցաշար

1. Ընդհանուր հասկացություն արտակարգ իրավիճակների մասին, առաջացման պայմանները և զարգացման փուլերը
2. Բնութագրել տարերային աղետներից առաջացած վնասված օջախները
3. Երկրաշարժից առաջացած վնասների հետևանքները
4. Հրդեհների տեսակները, պայքար հրդեհների դեմ
5. Բնաձին աղետներ
6. Տեխնաձին աղետներ
7. Կանխարգելիչ միջոցառումները տարերային աղետների ժամանակ
8. Բնակչության հոգեբանական նախապատրաստվածությունը տարերային աղետների ժամանակ
9. Բնակչության պաշտպանության միջոցառումների տեսակները
10. Օդերևաբանական և ագրոօդերևաբանական վտանգավոր երևույթները
11. Հիդրոերկրաբանական վտանգավոր երևույթները
12. Սողանքների և փլզումների հետևանքները
13. Ջրհեղեղների և սելավների հետևանքները

Երկրորդ ընթացիկ ստուգում

Հարցաշար

Ընդգրկված թեմաներ

1. Զանգվածային ոչնչացման զենքի տեսակները, բնութագիրը և բնակչության պաշտպանությունը նրանից
2. Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ:
3. Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրա նպատակները և խնդիրները
- Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները

1. Զանգվածային վնասման զենքերը և նրա տեսակները
2. Միջուկային զենքի առանձնահատկությունները
3. Միջուկային ախտահարման օջախը և նրա տեսակները
4. Բնակչության պաշտպանության անհատական և կոլեկտիվ միջոցները
5. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները և կոլեկտիվ պաշտպանական միջոցները
6. Բնակչության գործողությունները քաղպաշտպանության ազդանշաններով
7. Բնակչության հակաքիմիական պաշտպանության ձևերն ու մեթոդները
8. Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը
9. Շնչառական օրգանների պաշտպանության միջոցները
10. Ապաստարաններին և թաքստոցներին ներկայացվող պահանջները
11. Վտանգավոր գոտիներից բնակչության տարահանման սկզբունքները
12. Փրկարարական աշխատանքների կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ
13. ՔՊ-ի նպատակները և խնդիրները
14. ԱԻ-ի նախարարության գործառույթները
15. Փրկարարական ծառայությունների խնդիրները և նպատակները:

3.3. Գնահատման չափանիշները¹⁴.

Տեսական գիտելիքները...

Մասնակցությունը դասընթացին՝ հաճախումների հաշվառում(20 միավոր)

- **Գործնական աշխատանքները**
 - գործնական խնդիրների լուծում
 - առաջադրանքների իրականացում
 - թեստային առաջադրանքներ
 - իրավիճակային վերլուծություն
 - իմբային աշխատանքներ
 - տնային առաջադրանքների

Մեմինար պարապմունքները

- Բանավոր շարադրել նյութը(պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները)
- զեկույցներ
- Ռեֆերատներ

• **Լաբորատոր աշխատանքները**

- Նյութի գիտական, համակարգված ձևակերպում,
- Ինքնուրույն եզրահանգումներ, սեփական տեսակետի ներկայացում,
- Նյութը ներկայացնելիս երկու և ավելի գիտական աղբյուրների օգտագործում,
- Գրաֆիկական պատկերների, աղյուսակների,
- **Ինքնուրույն աշխատանքը**
 - Ռեֆերատ
 - Ջեկույց
 - Հարցազրույց
 - Աշխատանքային տետր
 - Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն

կիսամյակ – 2 կրեդիտ - 2 ստուգում (1-ին ստուգում առավելագույնը՝ 20 միավոր, 2-րդ ստուգում առավելագույնը՝ 20 միավոր)

¹⁴ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

**«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

**Մասնագիտություն՝ Ոչ մասնագիտական բոլոր մասնագիտությունների
համար**

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ Ոչ մասնագիտական բոլոր կրթական ծրագրերի համար

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ԱՍ/բ-051 - Քաղաքացիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	-րդ տարի, -րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	24	Դասախոսություն	10
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	14
	Ինքնուրույն	32		
	Ընդամենը	60		
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է՝ ուսանողներին ծանոթացնել քաղպաշտպանության համակարգին և հիմնական խնդիրներին, ինչպես նաև, արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոններին և բնակչության պաշտպանության հիմնահարցերին:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p><i>Ուսանողը պետք է իմանա</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ արտադրական իրավիճակների դասակարգումը, բնութագիրը, կանխարգելման միջոցները, ինչպես նաև բնական, Էկոլոգիական, տեխնաձին աղետներից պաշտպանվելու միջոցառումները: ✓ գանգվածային ոչնչացման զենքերի տեսակների, դրանց կիրառման ժամանակ առաջացած հետևանքների, պայթարի ու կանխարգելիչ խնդիրները ✓ բնակչության պաշտպանության միջոցները արտադրական իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ ✓ ապաստարանների, հակաճառագայթային թաքստոցների կառուցվածքները, տարիանման և ապակենտրոնացման կազմակերպման սկզբունքները ✓ ռիսկի գործոնը արտակարգ իրավիճակներում, ճգնաժամային կառավարման մի շարք հարցերի գաղափարները: <p><i>Չմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ բնակչության պաշտպանությանը անհատական և կոլեկտիվ միջոցներով ✓ հակազագից օգտվելու կանոններին ✓ շնչառական օրգանների պաշտպանության պարզագույն միջոցներին ✓ մարդասիրական օգնության կազմակերպմանը արտակարգ իրավիճակներում: <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ դիմակայել բնական, Էկոլոգիական, տեխնաձին աղետներին 			

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ միջուկային, քիմիական, կենսաբանական զենքերից պաշտպանվել ապաստարաններում, հակաճառագայթային թաքստոցներում ✓ ցուցաբերի առաջին բուժօգնությունն տուժածներին ✓ աշխատել փրկարարական ջոկատներում: 									
Դասընթացի բովանդակությունը	<p>Թեմա 1. Արտակարգ իրավիճակներ, առաջացման պատճառները, զարգացման փուլերը և դասակարգումը:</p> <p>Թեմա 2. Տարերային աղետներ, վտանգավոր երևույթներ, առաջացման պատճառները: Տեխնածին աղետներ բնակչության պաշտպանության հրատապ միջոցները:</p> <p>Թեմա 3. Չանգվածային ոչնչացման զենքի տեսակները, բնութագիրը և բնակչության պաշտպանությունը նրանից:</p> <p>Թեմա 4. Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի ժամանակ:</p> <p>Թեմա 5. Քաղաքացիական պաշտպանությունը, նրա նպատակները և խնդիրները: Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները:</p> <p>Թեմա 6. Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի նվազեցման համալիր ծրագիր:</p> <p>Թեմա 7. Փրկարար աշխատանքի կազմակերպումը ԱԻ և պատերազմի ժամանակ:</p>									
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻՆ ՉԱՍՆԵԼՈՒ ԸՆԹԱՏՔԻ ԳՆԱՐԱՏՈՒՄ`</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով` առավելագույնը գումարային 40 միավոր, ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր, ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)` առավելագույնը գումարային 40 միավոր, ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում` առավելագույնը գումարային 100 միավոր: <p style="text-align: center;">Ուսումնառության արդյունքների գնահատման 100-միավորանոց սանդղակ</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Գնահատականը ըստ 5 բալանոց համակարգի</th> <th style="text-align: center;">Գնահատականը ըստ 100 բալանոց համակարգի</th> <th style="text-align: center;">Գնահատականը ըստ ECTS համակարգի</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">«Գերազանց» (5)</td> <td style="text-align: center;">96-100</td> <td style="text-align: center;">A+</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">«Գերազանց» (5)</td> <td style="text-align: center;">91-95</td> <td style="text-align: center;">A</td> </tr> </tbody> </table>	Գնահատականը ըստ 5 բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ 100 բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ ECTS համակարգի	«Գերազանց» (5)	96-100	A+	«Գերազանց» (5)	91-95	A
Գնահատականը ըստ 5 բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ 100 բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ ECTS համակարգի								
«Գերազանց» (5)	96-100	A+								
«Գերազանց» (5)	91-95	A								

	«Գերազանց» (5)	86-90	A ⁻
	«Լավ» (4)	81-85	B ⁺
	«Լավ» (4)	76-80	B
	«Լավ» (4)	71-75	B ⁻
	«Բավարար» (3)	67-70	C ⁺
	«Բավարար» (3)	62-66	C
	«Բավարար» (3)	40-61	C ⁻
	«Անբավարար »	0-39	D
	«Ստուգված»	40-100	S
	«Զստուգված»	0-39	U
Գրականություն	<p>Պարտադիր -Յ.Ս.Գրիգորյան-«Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցեր», Երևան 2014թ. Ալավերդյան Ռ., Սարաֆյան Կ., «Զրիեղելներ», Երևան 2000 թ. Ասրյան Ջ., Մամիկոնյան Յու., Մաթևոսյան Ջ., Սարաֆյան Կ., «Ձեռնարկ ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարելակերպի կանոնների մասին», Երևան 2001թ. Բալասանյան Ս., «Սեյսմիկ պաշտպանությունը և նրա կազմակերպումը», Գյումրի, Էլդորադո, 200 թ. Մաթևոսյան Ջ., Սարաֆյան Կ. և ուրիշներ «Ռազմական և արտակարգ իրավիճակներում վարելակերպի կանոնների մասին», Ձեռնարկ, Երևան 2001թ. Զովհաննիսյան Ս., «Աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթություն», Երևան, Փրինթինֆո 2011թ. Զարությունյան Ս., Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության հիմունքներ, Երևան, Տնտեսագետ 2003 թ. Լրացուցիչ- Զայաստանի Զանրապետության օրենքը «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին»1998 թ. 2-ը դեկտեմբերի Զայաստանի Զանրապետության օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին»,2002 թ. 5-ը մարտի ԶԶ օրենք «Տեղական ինքնակառավարման մասին», Երևան, Նորք-Ֆիրմա ՍՊԸ1996 թ ԶԶ օրենքը «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին», Երևան 2007թ. ԶԶ օրենքը «Ահ-ում բնակչության պաշտպանության մասին»1998 թ. ԶԶ օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» 2002 թ.</p>		